

SBORMISTR

Metodický materiál k filmu

součást vzdělávacího projektu
SPOLEČNĚ PROTI GROOMINGU

Metodický materiál k filmu *Sbormistr*

Obsah

Anotace	3
1. Základní informace o filmu	4
2. Edukační potenciál filmu	5
3. Edukační cíle	7
4. Doporučení před projekcí filmu	7
5. Doporučení po projekci filmu (před navazujícími aktivitami)	8
6. Náměty na aktivity se studenty po projekci filmu	9
6.1 Grooming – jeho varovné signály (red flags) a vliv	9
6.2 Hlas dětí při tvorbě efektivní strategie prevence	10
6.3 Victim blaming není cool	10
6.4 Jak se z přihlížejících mohou stát ti, kdo se zastanou obětí (od bystanders k upstanders)	11
7. Na co nezapomenout v závěru	12
7.1 Shrnutí hlavních poselství filmu	12
7.2 Informace o pomoci	12
7.3 Krátké uklidňující cvičení	12
8. Jak reagovat, pokud se Vám svěří oběť	13
9. Zdroje a doporučená literatura pro pedagogy	14
Příloha 1: Příklady porušování profesních hranic (Varovné signály groomingu)	15
Příloha 2: Stručné vysvětlení kontrain intuitivních reakcí obětí	17

Anotace

Film *Sbormistr* nabízí jemný a zároveň silný příběh o sexuálním zneužití dospívající dívky v prostředí, kde by to (snad) nikdo nečekal. Tomu předchází množství drobných náznaků manipulace (*groomingu*), které se snadno přehlédnou, ale ve vývoji jakéhokoli případu sexuálního zneužívání hrají klíčovou roli. V zájmu prevence sexuálního zneužívání dětí je důležité o nich mluvit.

Projekci filmu nabízíme spolu s metodickým materiálem, který má osvětový (edukační) charakter a zároveň obsahuje tipy na interaktivní aktivity s dětmi, jež jim mohou pomoci lépe porozumět klíčovým tématům filmu. Metodický materiál přibližuje zkreslené představy (mýty) o sexuálním zneužívání dětí a vysvětluje dynamiku a varovné signály groomingu. Reflexe toho, jaký dopad má grooming (nejen) na oběť, může přispět ke snižování rizika necitlivých reakcí vůči obětem sexuálního zneužívání. Namísto posuzování a obviňování obětí (*victim blaming*) jsou účastnice a účastníci aktivit (navazujících na projekci filmu) zváni ke kultivování empatie a solidarity s obětí. Metodický materiál popisuje spektrum možností, jimiž mohou i nezletilé osoby přispět k prevenci sexuálního zneužívání – zejména tehdy, je-li v pozici (možné) oběti někdo z jejich vrstevnického kolektivu. Na postojích vrstevníků zkrátka velmi záleží.

Metodický materiál je doplněn také o informace, kde lze hledat pomoc při řešení případů sexuálního zneužívání dětí. Zároveň obsahuje doporučení, jak reagovat v případě, že se nějaké dítě nebo dospívající svěří s vlastní zkušeností se sexuálním zneužíváním.

Film *Sbormistr* doporučujeme zejména pro studentky a studenty středních škol (15+). U kognitivně zdatných žákyň a žáků je však projekce a následná facilitovaná reflexe a diskuze vhodná už od 12 let.

1 Základní informace o filmu

název / Sbormistr / Zbormajster / Broken Voices

premiéra / 10. 7. 2025

žánr / drama

stopáž / 106 min

země vzniku / Česko, Slovensko

režie a scénář / Ondřej Provasník

hrají / Kateřina Falbrová, Juraj Loj, Maya Kintera, Anežka Novotná, Anna Michalcová, Ivana Wojtylová, Zuzana Šulajová, Marek Cisovský

producenti / Jiří Konečný, Ivan Ostrochovský

Téma

Film *Sbormistr* nabízí jemný a zároveň silný příběh o **sexuálním zneužití dospívající dívky** v prostředí, kde by to (snad) nikdo neočekával. Předchází mu řada drobných náznaků manipulace (groomingu), které lze snadno přehlédnout, avšak v průběhu každého případu sexuálního zneužívání hrají klíčovou roli. Samotná sexuální scéna se objevuje pouze jednou, a to až v závěru filmu. Je však natočena mimořádně citlivě, **neexplicitně** – divák má povědomí o tom, co se děje, avšak není tomu přímo vystaven.

Příběh

Třináctiletá Valerie se snaží dostat do slavného dívčího pěveckého sboru, ve kterém již zpívá i její starší sestra Lucie. Místo ve sboru je spojeno s příležitostí k velkolepým koncertním zážitkům, doma i v zahraničí. Počet míst je však omezený. Nic není jisté. Výběr je plně v rukou charismatického a zároveň autoritativního sbormistra, jímž je pětaticetiletý Vítězslav Mácha. Valerie se v extrémně soutěživém kolektivu snaží prosadit a získat si respekt obdivovaného sbormistra. Křehké našlapování kolem tvůrčího vztahu s autoritou, jejíž metody není Valerie schopna dohlédnout, se však vymkne kontrole.

Perspektiva příběhu

Příběh sledujeme očima dívky na prahu dospívání. V kolektivu starších konkurentek se cítí přirozeně nejistě. Porovnává se s nimi – vzhled, hlas, potenciál zaujmout. Touží po přijetí ze strany vrstevníků a po pozitivní zpětné vazbě od sbormistra. O nástrahách na cestě za naplněním svých snů nemá tušení. Nemá to odkud vědět.

Kontext

Film je volně inspirován známou kauzou sexuálního zneužívání v dětském pěveckém sboru Bambini di Praga. Děj je zasazen do začátku 90. let dvacátého století, avšak rizika, na která upozorňuje, jsou stejně aktuální i v současnosti. A to v jakémkoli prostředí, kde se pracuje s dětmi a kde chybí, nebo jsou nedůsledně dodržována, opatření k prevenci sexuálního zneužívání.

2 Edukační potenciál filmu

Film přibližuje dynamiku groomingu

Sexuálnímu zneužívání většinou předchází a provází je grooming. Je to něco jako vábení, svádění, „namotávání“, obalamucení. Groomer se pomocí různých manipulačních a kontrolujících technik snaží dostat lidi tam, kam chce: oběť nalákat do pasti a přimět ji ke spolupráci a u lidí v sociálním okolí otupit ostrážitost a ochromit jejich potenciál zasáhnout.

Ve vztahu k vytipované oběti si groomer všímá jejích zranitelných míst, zejména nenaplněných potřeb a tužeb. Chová se způsobem, který vzbuzuje dojem, že mu jde pouze o její dobro. Věnuje dítěti nadstandardní pozornost, neobyčejné projevy náklonnosti, může nabízet dary či různá privilegia. Vyhledává příležitosti, jak být s dítětem o samotě. Překračuje hranice toho, co je vhodné, etické a legální, avšak vytváří dojem, že jde o něco normálního.

Film zdůrazňuje nerovnováhu moci mezi pachatelem a obětí

Pachatel disponuje různými zdroji moci. Má více než jen fyzickou převahu. Oproti oběti má enormní náskok životních zkušeností, dokáže lépe odhadovat lidi a působit na ně. Jeho pracovní pozice mu umožňuje rozhodovat o těch, kteří jsou mu svěřeni či podřízeni (má možnost je odměňovat i trestat). Jako uznávaný odborník vzbuzuje dojem, že cokoli dělá a říká, je v pořádku, protože on sám nejlépe ví, co a jak má být provedeno. Má také moc nad tím, jak transparentně nakládá s informacemi, kterými disponuje. Oběť je oproti pachateli v zásadní nevýhodě.

Mezi pachatelem a obětí neexistuje rovnocenný, partnerský vztah. I kdyby byla oběť do pachatele zamilovaná, je jeho odpovědností nepřekračovat hranice profesionálního vztahu. Úkolem dospělých je přispívat ke zdravému vývoji dětí a chránit je před všemi formami špatného zacházení a vykořisťování.

Film decentně, ale přesvědčivě narušuje mýty o sexuálním zneužívání dětí

Přáli bychom si, aby sexuální zneužívání bylo snadno a rychle identifikovatelné. Jenže ono takové bývá jen zřídka. Naše zkreslené představy **o zlu, pachatelích, obětech a o lidech v jejich okolí** mohou stát v cestě tomu, abychom pochopili, jak k případům sexuálního zneužívání dětí dochází. Ať je realita jakkoli znepokojivá, pouze pokud se o ni opřeme, můžeme k dění zaujmout správné postoje.

- **Zlo** sexuálního zneužívání dětí se může odehrávat kdekoli – i v prestižním prostředí a v kolektivech, které se věnují krásným, společensky prospěšným a oceňovaným aktivitám. Zlo se často neprojevuje explicitně, ale prostřednictvím drobných náznaků. Nemusí působit dramaticky. Spíše bývá (na neurčitou dobu) zahaleno tichem a mlčením. Obvykle nemá okamžitou tečku v podobě odhalení, usvědčení a spravedlivého potrestání pachatele.
- **Pachatelem** sexuálního zneužívání dětí může být i někdo, u koho bychom to vůbec nepředpokládali. Tedy i člověk, kterého dítě a jeho okolí znají, k němuž chovají sympatie a do něhož vkládají důvěru. Nejeví se jako úchyl nebo nebezpečné monstrum, ale jako normální člověk. Může mít i mnoho dobrých vlastností a schopností, činit dobré skutky či vytvářet hodnotná díla. Zlé úmysly nemá napsané na čele a nemusí na ně myslet neustále. Stačí, že zneužije svou moc v situacích, kdy se mu naskytne příležitost.
- **Obětí** sexuálního zneužívání se může stát jakékoli dítě, i takové, které má milující a pečující rodiče. Stačí, že v prostředí, ve kterém se pohybuje, narazí na někoho mocnějšího, kdo svou převahu moci nad dítětem zneužije. Zranitelnost dítěte úzce souvisí s jeho nezralostí – tělesnou, psychickou i sociální. Děti, i v dospívajícím věku, ještě nemají dostatečně vyvinutou schopnost odolávat různým lákadlům, vyhodnocovat rizika a domyslet možné důsledky svých rozhodnutí. Mohou se snadno ocitnout v pasti manipulace, aniž by věděly, jak se z ní vymanit.

- **Sociální okolí** (rodiče dětí, jiní dospělí i vrstevníci oběti) většinou náznaky zla nevidí, nebo je shovívavě přehlíží. Při vyhodnocování případných podezření se přiklání na stranu pachatele, protože je rovněž pod vlivem jeho šarmu, autority či moci. U zločinů obvykle není přítomno jako přímý svědek. Klíčové informace nemá. A pokud sociální okolí neumí rozklíčovat tiché signály traumatu oběti, pomocnou ruku nepodává.

Film přispívá k prevenci sekundární viktimizace obětí

Film ukazuje, co všechno předchází sexuálnímu zneužívání (grooming) a jak složitá je situace oběti. Když si to uvědomíme, oslabují se naše tendence hledat chyby a vinu na straně oběti (**victim blaming**). Najednou i zdánlivě nelogické, **kontraintuitivní chování oběti** dává smysl. Vůči pachateli může oběť chovat pozitivní či protichůdné (ambivalentní) city, protože vnímá také jeho dobré stránky. Když na ni pachatel zaútočí, může být paralyzována důvěrou, kterou do něj vkládá, strachem či pocitem bezmocnosti. Její podvolení se neznamena souhlas s děním, nevypovídá nic o jejím charakteru ani morálce. Její možnosti promluvit jsou úzce propojeny s tím, nakolik je sociální okolí ochotné naslouchat.

Film adresuje divákům tichou výzvu podat obětem pomocnou ruku

Sexuální zneužívání dětí není „dohromady nic“. Jeho důsledkem není jen chvilková nevolnost, ale trauma. Hluboká rána na duši. Vážný zásah do sexuálního, psychického a sociálního vývoje dítěte. Narušuje především sebeúctu oběti, podkopává její důvěru v lidi a otřásá jejím pocitem bezpečí ve světě.

Riziko dlouhodobých negativních následků se zvětšuje, pokud oběti není poskytnuta včasná pomoc a pokud lidé, kteří se o případu dozvědí, reagují nevhodně.

Na proces zotavování oběti mají významný vliv také vrstevníci. Mimo jiné i proto, že pokud se dětská oběť svěří, učiní tak s větší pravděpodobností směrem k někomu ze svého okruhu vrstevníků než k dospělým.

Film nastoluje palčivou otázku: „Dalo se zneužívání nějak zabránit?“

Ve filmovém příběhu jsou přítomny mnohé varovné signály groomingu. Nikdo je však neřeší. Film tím odkazuje na **potřebu zavádění opatření k prevenci** sexuálního zneužívání v organizacích, kde se pracuje s dětmi (**safeguarding policies**). Součástí takových opatření má být i jasné pojmenování toho, jaké chování je nevhodné a nemá být tolerováno. Důležité je rovněž, aby dospělí i děti věděli, kde a jak mohou nahlásit informace o chování, které má charakter groomingu, a kde mohou hledat pomoc. Potenciál pomoci obětem se zvyšuje, pokud lidé vědí, co mohou udělat. Z pasivních přihlížejících (**bystanders**) se mohou stát ti, kteří se postaví za správnou věc (**upstanders**).

3 Edukační cíle

Hlavním cílem metodiky je přispět k prevenci sexuálního zneužívání dětí a k prevenci sekundární viktimizace ve vztahu k osobám, které se již obětmi sexuálního zneužívání staly.

Použitím tohoto materiálu můžete (nejen) studentstvu pomoci:

- porozumět, jakou roli hraje v případech sexuálního zneužívání grooming a jaké jeho varovné signály je možné rozpoznávat,
- kriticky přemýšlet o tom, jakou mocí disponuje pachatel a proč nese odpovědnost za to, jak s ní nakládá,
- korigovat mylné představy (mýty) o sexuálním zneužívání dětí,
- zvýšit míru empatie vůči obětem a připravenost podat jim pomocnou ruku.

4 Doporučení před projekcí filmu

- **Upozornění na citlivý obsah.** – Před projekcí je důležité otevřeně informovat studenty a studentky, že film se věnuje citlivému tématu sexuálního zneužívání, a zejména okolnostem, které mu předcházejí. Ačkoli je způsob filmového zpracování sexuálně neexplicitní, je vhodné zdůraznit, že některé scény mohou působit nepříjemně nebo znepokojivě. Upozornění neslouží k odrazení od sledování, ale k tomu, aby se diváci vědomě připravili na závažnost tématu. Transparentnost předem podporuje bezpečnou atmosféru a snižuje riziko, že by některý z účastníků byl filmem zaskočen či znejistěn.
- **Vysvětlení klíčových témat.** – Před projekcí je důležité stručně seznámit studenty s tématy, která film otevírá (*viz edukační potenciál filmu*). Pokud mají studenti z projekce vytěžit maximum, potřebují klíč k tomu, „jak číst“ film – jinak jim velká část pointy unikne. Pokud znají základní pojmy a chápou, na co se mají zaměřit, snáze si těchto aspektů všimnou a následně o nich budou schopni diskutovat.

5 Doporučení po projekci filmu (před navazujícími aktivitami)

Nastavení pravidel respektující komunikace. – Film může u studentů vyvolat vzpomínky nebo asociace s různými zkušenostmi – ať už v pozici oběti, svědka, blízké osoby oběti, účastníka rozhovorů či konzumenta mediálních obsahů souvisejících s tématem. Pokud se někdo rozhodne o takovou zkušenost podělit, je to vítané a cenné. Ostatní by měli **reagovat s respektem a s vděčností** za projevenou důvěru. Sdílení je dobrovolné, nikdo do něj nesmí být nucen. Seznamte studenty s tím, **co je cílem** projekce filmu a následné reflexe nad ním (*viz edukační cíle*). Takto nastavený rámec pomáhá předcházet nepříjemným situacím (například posměchu, zpochybňování, obviňování) a podporuje důvěru v kolektivu vrstevníků.

Předcházení retraumatizaci. – Téma sexuálního zneužívání je náročné pro každého – i pro ty, kteří sami nemají osobní zkušenost. Už jen vědomí, že se takové věci dějí, a že je mohou páchat i lidé, od kterých se očekává ochrana dětí, je psychicky zatěžující. Proto je **důležité, aby diskuse probíhala v klidné atmosféře, v tzv. okně tolerance** – tedy ve stavu, v němž dokážeme podněty zpracovat a integrovat. Udržet studenty v tomto bezpečném rámci je možné velmi **jednoduchými opatřeními** (*viz tipy níže*).

Tip na preventivní stabilizační techniky během diskuse:

- a) **Malé předměty do ruky** – např. antistresové míčky, textilní pásky nebo šňůrky, které lze vázat a rozvádět. Pomáhají se soustředěním a zároveň regulují napětí.
- b) **Mentolové nebo ovocné bonbóny, žvýkačky** – příjemná chuť a žvýkací pohyb pomáhají ukotvit se v přítomnosti.
- c) **Možnost napít se vody** – nenápadný a přirozený způsob regulace.
- d) **Krátké mikropřestávky** – po náročné diskusní otázce ponechat chvíli ticha, čas na zapsání vlastní myšlenky nebo nakreslení symbolu/emoci na papír.
- e) **Prvek kreativity** – papír a tužky na kreslení během poslechu. Někteří studenti se díky tomu lépe soustředí a zpracovávají emoce.
- f) **Společná jednoduchá aktivita** – například na začátku nebo uprostřed diskuse krátké cvičení: „Nadechněme se všichni spolu zhluboka – a pomalu vydechněme.“ (učitel to může podat jako „restart mysli“ nebo „uvolnění před další částí debaty“).

Takové stabilizační techniky lze zařazovat **preventivně a nenápadně**, takže fungují pro všechny studenty, nejen pro ty, kteří procházejí těžším momentem. Tím se **snižuje riziko možné stigmatizace**.

- **Odborná posila.** – Vhodné je, pokud se do diskuse nebo navazujících aktivit zapojí také **školní psycholog či výchovný poradce**. Jejich přítomnost může posílit pocit bezpečí u studentů a zároveň přinést odbornější vhled do témat, která se během reflexe filmu otevírají.

6 Náměty na aktivity se studenty po projekci filmu

V této části nabízíme 4 témata, která na sebe logicky navazují a pomáhají naplno využít edukační potenciál filmu. Je obtížné odhadnout, kolik času Vám zabere práce na jednotlivých navrhovaných aktivitách. Velmi to záleží na tom, jak budou Vaši studenti reagovat.

Každé z navrhovaných aktivit je možné věnovat samostatnou vyučovací hodinu.

6.1 Grooming – jeho varovné signály (*red flags*) a vliv

Základní otázky k facilitaci reflexe a diskuse:

1. Co dělal sbormistr, aby si získal Valeriiu důvěru a obdiv?
2. Jaké „nadstandardní“ projevy pozornosti nebo privilegia jí poskytoval?
3. Které scény ve filmu Vám připadaly zpočátku „nevinné“, ale při zpětném pohledu ukazovaly manipulaci? Ve kterých okamžicích už chování sbormistra nebylo profesionální a vhodné?
4. Jaký efekt (vliv) měl grooming na jednotlivé postavy?
 - a) Valerii?
 - b) Ostatní sboristky?
 - c) Rodiče dětí?
 - d) Matku sbormistra?

Co ovlivnilo to, že se nebránili nebo neintervenovali? Co neviděli? Co si vysvětlili tak, že nepředpokládali u sbormistra špatné úmysly?

Tip: Na poslední otázku můžete diskutovat v plénu, nebo studenty rozdělit do čtyř skupin. Každá skupina se přitom bude soustředit na jiné postavy (a, b, c, d). Po uplynutí stanoveného času skupiny odprezentují, co zjistily.

Doplňující otázky:

1. Jaké další projevy groomingu (namotávání, obalamucování), které nebyly ve filmu zobrazeny, znáte nebo jste o nich slyšeli?
 2. Proč je důležité, aby vztah mezi profesionálem (v některé z pomáhajících profesí) a dítětem nepřerostl v něco jiného, co se tváří jako přátelství, romantický vztah či sexuální poměr?
- Jak by to mohlo ublížit dítěti?
 - Jak by to mohlo ublížit ostatním dětem ve stejném kolektivu?

Tip: Přehledný seznam příkladů překračování emočních, vztahových, komunikačních i fyzických hranic a zneužívání moci naleznete **v příloze 1.**

6.2 Hlas dětí při tvorbě efektivní strategie prevence

Tvořivá aktivita (příprava prezentace na zadané úkoly):

Pokud lidé nevědí, jaké chování lze považovat za grooming, spíše ho přehlížejí, tolerují nebo neoznamují. Můžete dát studentům úkol, aby se zamysleli nad tím:

- a) **Jak dostat problematiku groomingu více do povědomí ve škole** (či v jiné organizaci), **kteřou navštěvují?** Mají mít osvětové materiály formu textu, audia, videa? Kde mají být umístěny? Jak často mají být nabízeny? Studenti mohou diskutovat o tom, jaké jsou silné a slabé stránky jednotlivých forem osvěty, a navrhnout, které by mohly nejlépe fungovat pro současnou generaci teenagerů. Argumenty pro své návrhy může skupina shrnout a poté odprezentovat před celým kolektivem.
- b) **Jak by měly být nastaveny mechanismy pro nahlašování podnětů** (podezření týkajících se groomingu nebo sexuálního zneužívání), **aby byly funkční?** Fungovala by anonymní schránka důvěry? Anonymní průzkumy? Anonymní online formulář? Konkrétní e-mailová adresa, na kterou by mohli napsat? Pověřená osoba ve škole (či v jiné organizaci), na kterou by se mohli obrátit osobně? Externí organizace, které by mohly informace předat? Nebo něco jiného? Kombinace více možností? Studenti mohou diskutovat o tom, jaké jsou silné a slabé stránky jednotlivých forem nahlašování podnětů. Jaké formy považují v současnosti za nejvíce atraktivní a důvěryhodné? Svou vizi funkčního a důvěryhodného systému pro nahlašování podnětů a její zdůvodnění může skupina tvořivě zpracovat a poté odprezentovat před celým kolektivem.

Tip: Pro úsporu času můžete studenty rozdělit do dvou skupin, přičemž jedna se bude věnovat úkolu a), zatímco druhá úkolu b). Pro zvýšení motivace si mohou představit, že své návrhy či vize později prezentují i před jinými lidmi (např. před osobami, které zastřešují preventivní aktivity na školách, před vedením školy, shromážděním rodičů apod.). **I hlas dětí je důležitý tam, kde dospělí rozhodují o podobě preventivních opatření.**

6.3 Victim blaming není cool

Trénink ve dvojicích:

To, jak se oběť chovala či reagovala před, během a po sexuálním zneužívání, se mnoha lidem může zdát zvláštní, nepochopitelné (kontraintuitivní). A právě v tom vidí důvod k tomu, aby obětem situaci vyčítali, posmívali se jim nebo je zpochybňovali.

Také děti se v různých situacích mohou setkat s tím, že jejich vrstevníci vyjadřují názory, které obětem ubližují. Není nutné (a s ohledem na riziko retraumatizace ani vhodné) uvádět, jak taková zraňující vyjádření mohou znít. Užitečnější je trénovat, jak by na tato vyjádření mohly děti reagovat – tak, aby dodržovaly principy respektující komunikace a zároveň se zastaly obětí.

Napište na tabuli tři nejčastější kontraintuitivní reakce obětí:

- a) Oběť při sexuálním zneužívání nekřičela, neplakala, nebojovala s pachatelem, neutekla.
- b) Oběť po sexuálním zneužívání nevyhledá pomoc hned, nemluví o tom a ani nejde okamžitě na policii.
- c) Oběť po sexuálním zneužívání zůstává nadále v kontaktu s pachatelem, komunikuje s ním, neprojevuje otevřený hněv.

Rozdělte děti **do dvojic náhodným způsobem**. Jedno dítě z dvojice si z výroků (a–c) uvedených na tabuli libovolně vybere jeden. Zopakujte ho dítěti, se kterým je ve dvojici. A dodá k tomu: „*Já to nechápu, to přece nedává smysl.*“

Úkolem druhého dítěte ve dvojici je pokusit se vysvětlit, jaké důvody může mít oběť pro takové kontraintuitivní reakce. Cílem je probudit více empatie vůči oběti.

Po pěti minutách si role vymění a věnují se některému z dalších výroků uvedených na tabuli.

Tip: Pomůcku pro případné doplnění vysvětlení (kteřá studenti vygenerují) najdete **v příloze 2**.

Vyhodnocení aktivity:

Zeptejte se dětí, jak se jim v tomto úkolu dařilo. Bylo pro ně těžké najít vysvětlení některých kontraintuitivních reakcí obětí? (Doplňte vysvětlení, pokud je to potřebné.) Jak se přitom cítily? Co si uvědomily? Dokážou si představit, že něco z toho, co se naučily, použijí i v běžném životě, když mezi vrstevníky narazí na *victim blaming*?

Zdůrazněte, že pokud se v kolektivu vrstevníků obětí objevuje *victim blaming* (a to i v reakci na případy sexuálního zneužívání, které se odehrály úplně jinde a jsou probírány v médiích nebo na sociálních sítích), **je to vždy škodlivé**. Oběti to odrazuje od toho, aby se svěřily, a pachatelům to hraje do karet.

6.4 Jak se z přihlížejících mohou stát ti, kdo se zastanou obětí (od *bystanders* k *upstanders*)

Mikroedukace a brainstorming:

Vysvětlete studentům, co je efekt přihlížejícího (*bystander effect*). Jde o častý sociální jev, kdy je více lidí svědky nějakého nevhodného chování, ale nijak nezasáhnou. Důvodů může být více, například: každý si myslí, že zasáhne někdo jiný; jsou nejistí (zda pozorované chování je, či není v pořádku); mají strach nebo prostě nevědí, jak by mohli zasáhnout. Je důležité si uvědomit, že na postojích každého záleží. Pokud se zlu nenastaví hranice, šíří se.

Představte studentům repertoár možností, jak lze intervenovat, pokud si všimnou, že se dospělá osoba chová jako groomer:

- **Přímo konfrontovat** – nahlas pojmenovat nevhodné chování. Např.: „*To, co děláte, není v pořádku. Učili jsme se o groomingu.*“
- **Odpoutat pozornost** – vymyslet způsob, jak přerušit situaci a umožnit oběti odejít. Např.: „*Valerie, pojď, hledají tě holky.*“ / „*Promiňte, pane učiteli, mám dotaz ohledně zítřejší zkoušky.*“
- **Zapojit jiného dospělého** – upozornit další lidi na situaci a požádat je, aby zasáhli. Lze se obrátit např. na jiné pedagogy, školního psychologa, rodiče. Čím více lidí ví, co se děje, a je schopno pomoci, tím lépe.
- **Reagovat později** – podat oběti podpůrnou ruku je možné i dodatečně, a stále to má velký význam. Např.: „*Viděla jsem, co se stalo, a nebylo to v pořádku. Jsí v ok?*“ / „*Hele, nejsi v tom sama, stojím při tobě.*“ / „*Pokud budeš chtít, můžeme to někomu říct spolu.*“

Zdůrazněte, že dítě má **právo rozhodnout se, která strategie je pro něj bezpečná a uskutečnitelná**.

Vraťte se zpět k filmovému příběhu a vyzvěte studenty k brainstormingu: *Kdybyste mohli vstoupit do příběhu a pokusit se zvrátit vývoj událostí, kdy a který z typů intervencí byste použili? Co konkrétně byste udělali? Co a komu byste řekli?*

7 Na co nezapomenout v závěru

7.1 Shrnutí hlavních poselství filmu

Zeptejte se studentů:

- Co jste si dnes uvědomili? Zažili jste nějaké „aha“ momenty?
- Co nového jste se naučili?
- Jaká poselství si odnášíte? Co byste chtěli předat dál (např. říct o tom přátelům)?

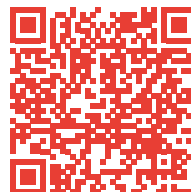
Odpovědi studentů mohou být krátké (jedno slovo, věta, symbol). Následně hlavní myšlenky shrňte.

Např.: *Vina za sexuální zneužívání patří pachatelům, nikoli obětem. Podat obětem pomocnou ruku je důležité. Každý z nás může přispět k prevenci.*

Oceňte studenty za to, jak k diskusi a aktivitám přistoupili. Poděkujte jim za otevřenost, důvěru a energii věnovanou přemýšlení nad náročným tématem apod. Formulujte to vlastními slovy a buďte v tom autentičtí.

7.2 Informace o pomoci

Poskytněte informace o tom, kde mohou studenti najít pomoc, pokud by ji někdy potřebovali – pro sebe nebo pro někoho jiného.

- **Linka bezpečí: 116 111** (nonstop), zdarma (**Tip:** Pustte studentům krátké video s Kateřinou Falbrou, ve kterém odkazuje na Linku bezpečí – dostupné zde:)
- **Dětský ombudsman:** <https://deti.ochrance.cz/>
- **Kontaktní údaje na osoby ve škole**, na které se mohou studenti obrátit, pokud potřebují poradit nebo chtějí oznámit informace o groomingu či sexuálním zneužívání.
- Pokud má vaše škola vlastní **schránku důvěry**, nebo má smlouvu s nějakou externí platformou, která zajišťuje digitální schránku důvěry, informujte studenty o tom, jak tento systém funguje.

Důležité je zdůraznit, že **vyhledat pomoc je v pořádku a správné**.

7.3 Krátké uklidňující cvičení

Zakončete jednoduchou aktivitou, která studenty uvolní, naladí pozitivně a posílí jejich pocit bezpečí a sounáležitosti. Může to být např.:

- **Společný nádech a výdech:** „Zkusme se všichni společně zhluboka nadechnout... a pomalu vydechnout. Ještě jednou. Ať si odneseme klidný pocit.“
- **Cvičení vděčnosti:** Každý řekne nebo si napíše na papír jednu malou věc, za kterou je dnes vděčný.
- **Kruh přání:** Na závěr si všichni potichu pomyslí, komu by chtěli popřát něco dobrého – sobě, spolužákovi, někomu blízkému.

8 Jak reagovat, pokud se Vám svěřá oběť

Je možné, že se ve skupině dětí nachází i oběť sexuálního zneužívání, o které jste dosud nevěděli. Film nebo navazující diskuse a aktivity mohou oběti dodat odvahu vyhledat pomoc. Pokud jste pro dítě důvěryhodnou osobou, může se obrátit právě na vás.

V takové situaci je důležité, abyste dítěti věnovali **plnou pozornost** a nerozptylovali se jinými činnostmi. Mohou vás napadat různé otázky, ale dávejte si pozor, abyste se nestavěli do role samozvaných vyšetřovatelů. Vaším úkolem je především **aktivně naslouchat** tomu, co dítě říká. Nic si nedomýšlejte; pokud Vám něco není jasné, ověřte si, zda jste tomu porozuměli správně.

Kontrolujte své emoce. Mluvte pomalu a udržujte klidný způsob komunikace.

Ujistěte dítě, že to, co se stalo, **není jeho vina**. Nesudte ani nehodnoťte chování dítěte před, během či po zážitcích sexuálního zneužívání.

Ujistěte dítě, že bylo **správné, že Vám řeklo, co se stalo**, protože to dává šanci situaci řešit.

Nedávejte dítěti **sliby**, které nemůžete dodržet. Pokud si dítě předem přeje, abyste rozhovor drželi v tajnosti, vysvětlete mu, že to nemůžete s jistotou slíbit. Vysvětlete, s kým a proč je potřeba závažné informace sdílet. Informujte dítě o **dalších krocích**. Po skončení rozhovoru vyhotovte **písemný záznam**.

Tip: Podrobnější návod, jak takovou situaci co nejlépe zvládnout, najdete ve slovenském online dokumentu: „Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Sexuálne zneužívané dieťa v edukačnom aj poradenskom procese – Ako viesť rozhovor so suspektnou obeťou“.

Zdroje a doporučená literatura pro pedagogy

1. Berliner, L. (2018). The Concept of Grooming and How It Can Help Victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(1), 24–27.
2. Erooga, M., Kaufman, K., & Zatzkin, J. G. (2020). Powerful perpetrators, hidden in plain sight: An international analysis of organisational child sexual abuse cases. *Journal of Sexual Aggression*, 26(1), 62–90.
3. Karkošková, S. (2016). *Obete sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. 2. upravené vydanie. Veľký Šariš – Kanaš: Ascend.
4. Karkošková, S. (2021). *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky.
5. Karkošková, S. (2022). *Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Dieťa ako objekt groomingu (prevencia sexuálneho zneužívania v organizáciách)*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
6. Karkošková, S. (2022). *Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi: Sexuálne zneužívané dieťa v edukačnom aj poradenskom procese – Ako viesť rozhovor so suspektnou obeťou*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.
7. Karkošková, S. (2022). *Safeguarding: koncepcia ochrany detí pred násilím v inštitúciách a organizáciách pracujúcich s deťmi (so zameraním na problematiku sexuálneho zneužívania detí)*. Bratislava: Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch.
8. McAlinden, A.-M. (2012). *„Grooming“ and the Sexual Abuse of Children: Institutional, Internet and Familial Dimensions*. Oxford: Oxford University Press.
9. Weiss, P. (2005). *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing.
10. Winters, G. M., & Jeglic, E. L. (2022). *Sexual Grooming: Integrating Research, Practice, Prevention, and Policy*. Cham: Springer International Publishing.

Autorka metodiky:
doc. ThDr. Mgr. Slávka Karkošková, PhD.
(2025)

Příloha 1: Příklady porušování profesních hranic

(Varovné signály groomingu)

Klastr	Příklady (nejde o vyčerpávající seznam varovných signálů)
Překračování emocionálních hranic	• Upřednostňování konkrétních dětí bez legitimních důvodů. • Používání subtilních forem kontroly, které umožní dítěti vypěstovat si nepřiměřenou emocionální závislost na profesionálovi. • Nominování se do role „přítele“ nebo „osobního poradce“ dítěte (pokud taková role není profesionálovi legitimně určena). • Znevažování nebo ponižování dítěte, nebo úmyslné vyjadřování se způsobem, který dítě rozrušuje
Překračování vztahových hranic	• Vstoupení do intimního, romantického nebo sexuálního „vztahu“ s dítětem. • Flirtování s dítětem. • Vyjádření romantických citů vůči dítěti slovně, písemně nebo jakoukoli jinou formou. • Povzbuzování dítěte nebo dětí, aby oslovovali profesionála křestním jménem, ačkoliv to v dané organizaci není obvyklé. • Záměrné setkání se s dítětem o samotě mimo organizaci bez odůvodněného kontextu a bez příslušného souhlasu organizace/rodiče zajištěného předem (např. svévolné brání dítěte do restaurace, do kina, na koncert; na návštěvu do vlastní domácnosti profesionála, včetně pozvání na taková setkání). • Pořizování si soukromých fotografií, audio nebo videozáznamů dítěte bez oprávnění organizace nebo souhlasu rodičů. • Zvýhodňování konkrétního dítěte bez toho, aby k tomu existoval opodstatněný důvod (např. edukační). Může to zahrnovat trávení času navíc s dítětem za účelem nebo za okolností, které nejsou přiměřené; svévolný odvoz dítěte domů, nebo nepřiměřené zvýhodňování dítěte. • Zapojování se do rodinného života dítěte bez legitimního důvodu, snaha proměnit vztahy s rodiči na přátelské, zvaní rodičů dítěte na chalupu apod.
Zneužívání moci	• Dávání soukromých darů dítěti (např. peníze, kredit na mobilní telefon, kupování věcí, jídla). • Naznačování výhod (např. jistoty dobré známky ve škole) výměnou za sexuální sblížení nebo naznačování negativních následků, pokud by dítě odmítlo sexuální sblížení. • Vmanévrování dítěte do situace poskytující profesionálovi nerušený čas o samotě s dítětem. • Přesvědčování, podplácení nebo zastrašování dítěte, aby mlčelo o nevhodném chování profesionála nebo aby uchovávalo jejich „vztah“ v tajnosti. • Nabízení cigaret, drog nebo alkoholu dítěti, nebo dovolování dítěti chovat se v rozporu s dobrými mravy a/nebo řádem organizace.

Překračování hranic v oblasti komunikace	• Vystavování dětí pornografickému nebo explicitně sexuálnímu materiálu, který není součástí schváleného učebního plánu. • Děláním obscénních gest nebo používání obscénního jazyka v přítomnosti dítěte. • Žertování nebo nepřímé náarážky sexuálního charakteru v komunikaci s dítětem. • Nevhodné komentáře o vzhledu dítěte, včetně příliš lichotivých komentářů. • Používání nevhodných oslovení konkrétních dětí (např. zlatíčko, pusinko, miláčku). • Poskytování poradenství dítěti v osobních záležitostech, pokud na to profesionál nemá oprávnění. • Kladení otázek dítěti o jeho sexuálních zkušenostech a vztazích. • Vyprávění dítěti o vlastních sexuálních zkušenostech, praktikách, partnerských či manželských problémech. • Používání dopisů nebo elektronické komunikace (SMS zprávy, chaty apod.) k interakci s dítětem o osobních/sexuálních záležitostech bez odůvodněného kontextu. • Pokračování v rozhovoru intimní/sexuální povahy, pokud takový rozhovor iniciovalo dítě a nespadá do kompetence pomáhajícího profesionála. • Sdílení důvěrných informací o jiných klientech nebo zaměstnancích před dítětem.
Překračování fyzických hranic	• Svévolné (neopodstatněné) obnažování se před dítětem. • Svévolná (neopodstatněná) přítomnost v situacích, kdy se děti oblékají nebo svlékají, nebo když používají toaletu. • Nepřiměřené vstupování do intimní zóny dítěte. • Iniciování, umožnění nebo vyžadování nevhodného fyzického kontaktu s dítětem (např. lechtání, zápasení, poskytování nebo přijímání masáže ramen). • Fyzický kontakt s dítětem bez opodstatněného důvodu nebo kontextu (např. zdánlivě náhodné dotyky, osahávání, objímání, hlazení nebo šimrání rukou či předměty, líbání).

Text v tabulce pochází ze slovenského originálu: Karkošková, S. (2022). *Odborné postupy v pedagogické a poradenské praxi: Dieťa ako objekt groomingu (prevencia sexuálneho zneužívania v organizáciach)*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

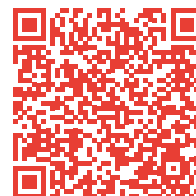

Příloha ②: Stručné vysvětlení kontraintuitivních reakcí obětí

Jde o reakce, které neodpovídají našim intuitivním očekáváním o tom, jak by měla osoba reagovat, když se stane obětí násilí. Reakce obětí se mohou na první pohled jevit jako nesprávné, nesmyslné, nelogické. Ve skutečnosti však jde o **normální reakce v nenormálních okolnostech, v nichž se oběti ocitly**.

intuitivní očekávání	kontraintuitivní reakce obětí	
	projevy	hlavní příčiny
aktivní obrana (boj nebo útěk)	navenek pasivní reakce (fyzické ochromení, psychické ochromení)	Jde o jeden z typů instinktivní reakce organismu na situaci ohrožení. Nepodléhá volní kontrole, proto z ní nelze vyvozovat, že oběť souhlasí s jednáním agresora. Automaticky se spouští v organismu zejména tehdy, když oběť prožívá intenzivní strach , pocituje bezmoc , nebo když ubližování přichází od osoby, která požívá důvěru oběti .
časné vyhledání pomoci a svěřování se	opožděné svěření se (s odstupem týdnů, měsíců, let, desetiletí)	Pachatel může násilí připisovat alternativní, realitě odporující význam, kterým oběť mate. Oběť se může domnívat, že špatné zacházení je normální, nebo že si je zaslouží. Pachatelem násilí může být někdo, kdo je lidmi vnímán v pozitivním světle. Oběť se proto obává, že pokud by se svěřila, lidé jí neuvěří. Pokud je pachatelem osoba, kterou má dítě rádo, mlčením ji chrání před možnými nepříjemnými následky odhalení. Jestliže je oběť na pachateli existenčně závislá (tedy výživou, hmotným či jiným zaopatřením nebo péčí na něm odkázaná), mlčení je nezbytnou strategií přežití.
negativní postoje k pachateli	pozitivní postoje k pachateli	Pachatel nemusí oběti ubližovat soustavně a může mít i celou řadu dobrých vlastností. Oběť ho proto nemusí vnímat čistě negativně; může k němu cítit vděčnost, obdiv i lásku. Pokud jiní lidé v sociálním okolí chovají k pachateli pozitivní postoje, oběť si může uvědomovat, že zaujmout odlišný postoj by nebylo společensky akceptováno.

Text v tabulce pochází ze slovenského originálu: Karkošková, S. (2020). *Kontraintuitívne reakcie obetí násilia*. Bratislava: Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch.

Podrobnější vysvětlení (těchto a dalších) kontraintuitivních reakcí naleznete v:

- Karkošková, S. (2021). *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov*. Pezinok: Justičná akadémia Slovenskej republiky, s. 90–94.
- Karkošková, S. (2019). Proč se o mnohých případech sexuálního zneužívání dozvídáme až s odstupem let?. *Salve* 29(3), 61–68.
- Čírtková, L. (2017). Jak vysvětlit kontraintuitivní chování obětí? (1.). *Právo a rodina* 19(5), 1–4.
- Čírtková, L. (2017). Jak vysvětlit kontraintuitivní chování obětí? (2.). *Právo a rodina* 19(6), 6–10.

